

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen
inom ämnet svenska för årskurs 7–9 i Hultdals-
skolan i Norrköpings kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Hultdalsskolan

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 under hösten 2011. Granskningen av Hultdalsskolan i Norrköpings kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt skolor under våren och hösten 2011. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker på våren eller hösten, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubrikerna Syfte och frågeställningar samt Metod och material.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9.

Hultdalsskolan besöktes den 2–3 maj samt den 4–5 maj 2011. Ansvariga inspektörer har Gun Bystedt-Nordqvist och Ewa Pettersson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Rapport

2011-03-26

2 (16)

Dnr 40-2011:1833

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurserna 7–9 genomförs i sammanlagt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurserna 7–9 är genomförd redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

På Hultdalsskolan observerades åtta lektioner. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen.

Resultat

Hultdalsskolan resultat visar att under åren 2008-2010 nådde 98 till 99 procent av eleverna i årskurs 9 målen för betyget godkänt i svenska, vilket är över genomsnittet för riket. År 2010 nådde 98 procent av eleverna målen för ämnet. Flickorna har i jämförelse med pojkarna högre betyg. Av flickorna erhöll 60 procent betyget Väl godkänt (VG) eller Mycket väl godkänt (MVG) vilket kan jämföras med pojkarnas 49 procent. Samtliga flickor år 2010 erhöll betyg i ämnet svenska medan 5 procent av pojkarna inte nådde målen för ämnet. Resultaten för de nationella ämnesproven i svenska år 2010 visar att 98 procent av de elever som deltagit i delprovet läsförståelse nådde minst godkänt.

Skolan genomförde för första gången uppföljning av läsförståelse i årskurs 7 hösten 2010. Samtliga elever utförde ett DLS-test uppdelat i fyra olika delar; ordförståelse, rättstavning, läshastighet och läsförståelse. DLS är ett screeninginstrument för läs- och skrivdiagnostik som ger information om elevernas färdigheter i läsning och skrivning och ger även information om vilka elever som särskilt bör uppmärksammas och följas i sin läs- och skrivutveckling. Resultaten från testerna redovisas i en tiogradig skala med högsta resultat är 10 och lägsta 1.

Skolan har redovisat resultaten klassvis. Resultaten visar att 26 procent av eleverna har 1 och 2 på läsförståelsedelen. I årskurs 8 och 9 saknas uppföljningar av elevernas läsförståelse förutom nationella ämnesprov i årskurs 9.

I intervjuer med lärare och elever framkommer att särskilt stöd framförallt ges genom att elever i behov av detta tillhandahålls en egen bärbar dator där eleverna bl.a. har möjlighet att få texter upplästa. Extra särskilt stöd tillsammans med lärare sker endast sporadiskt om en resursperson finns tillgänglig i klassen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen mot bakgrund av redovisade kunskapsresultat att Hultdalsskolan behöver utveckla sina åtgärder för att ge alla elever möjlighet att nå lägst målen i ämnet svenska. Vidare måste skolan utveckla elevernas möjlighet att erhålla högre betyg än betyget Godkänt.

Rapport

2011-03-26

4 (16)

Dnr 40-2011:1833

Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward¹

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

Skolinspektionens bedömning

På Hultdalsskolan råder en positiv, respektfull atmosfär vid lektionsobservationerna. Eleverna får instruktioner om vad de ska arbeta med under lektionen och påbörjar sina arbetsuppgifter utifrån detta. Lektionerna präglas oftast av arbetsro men i något fall är stämningen något okoncentrerad när några elever upplever att arbetsuppgifterna inte känns tillräckligt motiverande. De flesta lärare försöker involvera alla elever men det finns ändå elever som sitter tysta och är inaktiva. I intervjuer med elever framkommer att lärarna uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa och att de har positiva förväntningar på elevernas förmåga. Vid lektionsobservationerna varierar dock denna feedback och elevernas förmågor bemöts inte alltid konstruktivt när läraren förklarar för eleven hur dessa kan utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* uppvisar fler styrkor än svagheter. Styrkorna är att eleverna känner sig respekterade och att lärarna skapar en trygg, positiv atmosfär. Ett angeläget förbättringsområde är att lärarna ytterligare bidrar till att skapa motivation och en nyfikenhet hos eleverna inför olika arbetsmoment. Vidare behöver lärarna mer medvetet arbeta med att ha höga förväntningar på elevernas prestationer och ge positiv respons på de arbetsuppgifter som genomförts, så att alla elever utmanas i sitt lärande och sin kunskapsutveckling.

¹ framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

Struktur och organisation

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att det varierar hur lärare lägger upp sina lektioner och att det också skiljer i kvaliteten för struktur och organisation av undervisningen. Vid de flesta lektioner genomför läraren en genomtänkt lektionsstart genom att välkomna eleverna, presentera vilka aktiviteter som kommer att förekomma under lektionen och sätta in lektionen i ett större sammanhang eller i ett pågående arbetsområde/tema. Där-
emot förklarar inte lärarna vilket syfte och mål lektionen har. Vid starten för varje nytt arbetsområde får eleverna en arbetsplanering med mål, bedömning, arbetsuppgifter och en tidsplan. Lektionerna har oftast en god struktur och olika arbetsmoment följer på varandra på ett logiskt sätt. Lärarnas förklaringar och instruktioner är tydliga och de använder ett språk som eleverna förstår. Dock varierar det om lärarna ställer utveck-
lande frågor för att skapa en bild av elevernas förståelse eller att lärarna låter en elev eller grupp sammanfatta de förklaringar och instruktioner som getts. I några av lektionerna förekommer inget tydligt sammanfattande lektionsslut som ger anknytning till nästa lektion eller till ett större sammanhang. Lärarna förklarar i intervjuer att de har en läsårsplanering för varje årskurs. Denna planering innehåller olika arbetsområden och teman som även till viss del är ämnesövergripande. Lärarna anser att det är viktigt att skapa motivation för olika arbetsuppgifter och att det finns en variation av arbetsuppgifter under lektionen. De var efter lektionsbesöken nöjda med sin planering för de lektioner som observerades och hade få reflektioner över delar som de ville ändra på. Eleverna upplever dock i intervjuer att innehållet i lektionerna i svenska inte alltid är stimulerande och de önskar större möjligheter till variation och egna val av litteratur med utgångspunkt från sina intressen. De upplever dock att lärarna undervisar bra och att de vet i förväg vad lektionen kommer att innehålla utifrån tidigare erhållna planeringar.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Struktur och organisation* uppvisar fler styrkor än svagheter. Styrkor som finns är främst att flertalet av lektionerna genomfördes på ett strukturerat sätt och utgår från lärarnas arbete med pedagogiska planeringar. Detta arbete kan dock utvecklas genom samverkan mellan alla undervisande lärare i svenska som utgår från pedagogiska och didaktiska diskussioner. Det är även angeläget att skolan tar tillvara de goda exempel som finns i kollegiet

Rapport

2011-03-26

6 (16)

Dnr 40-2011:1833

för att skapa en likvärdig undervisning samt att mål och syfte presenteras för varje lektionstillfälle. Idag sker detta samarbete endast sporadiskt.

Individanpassning, variation och utmaning**Exempel på indikatorer vid granskningen**

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

För att skapa anpassning, variation och utmaning måste läraren alltid utgå från var varje elevs befinner sig i sin kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen. I de lektionsobservationer inspektörerna tagit del av finns goda exempel där lärarna ger förklaringar och instruktioner på ett konstruktivt och ändamålsenligt sätt med utgångspunkt från elevernas individuella behov. Flertalet av lärarna är även duktiga på att ställa öppna frågor för att i samtalsstrukturen som råder under lektionen utveckla elevernas kognitiva förmåga. Läraren försöker i mån av tid ge elever i behov av särskilt stöd extra uppmärksamhet och tillgång till hjälpmedel för att ge dem förutsättningar att nå målen i flesta av de observerade lektionerna. På vissa av lektionerna finns även resurslärare med som stöd och arbetar då med en mindre elevgrupp.

Inspektörerna har även observerat lektioner där förklaringar och instruktioner inte utgår från elevernas behov och att arbetsuppgifterna är likartade för alla elever i klassen. De utmaningar eleverna får är oftast en svårare skönlitterär bok eller extrauppgifter när de är färdiga med de gemensamma uppgifterna. Lärare ställer inte heller öppna frågor eller försöker utveckla elevernas utsagor med hjälp av uppföljande frågor.

Av de pedagogiska planeringar som inspektörerna tagit del av framgår att arbetsuppgifterna oftast är likartade för alla elever. I intervju med lärarna framkommer att de elever som vill ha mer utmaningar uppmanas att i planeringen och utförandet utgå från de högre betygskriterierna i genomförande och redovisning av uppgiften. De försöker även utmana eleverna genom att visa på goda exempel som tidigare elever presterat.

Det särskilda stöd som ges för elever i behov av detta är framförallt inlästa texter på datorn. På skolan finns även en särskild undervisningsgrupp som ger stöd till elever som inte kan tillgodogöra sig undervisning inom klassens ram. Dessa elever läser framförallt engelska, matematik och svenska i liten grupp. I övriga ämnen deltar de i ordinarie klass. På skolan saknas speciallärare men det finns tillgång till specialpedagoger. Specialpedagogerna arbetar mest konsultativt mot lärare och elever, men finns även tillgänglig vid elevhälsoteam och elevvårdskonferenser. Särskilda stödåtgärder som ges

till elever som är i behov av stöd för sin läsutveckling ges endast av resurspersoner som medverkar vid vissa lektioner. Dessa insatser utvärderas inte. Att speciallärare saknas på skolan uppmärksammades redan vid Skolverkets utbildningsinspektion 2007 och det är enligt lärarna svårt att möta alla elever inom klassens ram som är i behov av särskilt stöd.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *individanpassning, variation och utmaning* uppvisar fler svagheter än styrkor trots att vissa lärare varierar undervisningen. Styrkor i verksamheten består av att lärarna vid flertalet av de observerade lektionerna möter eleverna där de befinner sig i sin kunskapsutveckling och anpassar utifrån den enskilda elevens behov. Detta måste dock utvecklas ytterligare så att anpassning sker utifrån varje elevs behov, förutsättningar och intressen och att anpassningen inte sker efter att de gemensamma arbetsuppgifterna har avklarats. Skolan behöver även utveckla samtalsstrukturen i klassrummet genom att ställa öppna och uppföljande frågor. Rektor bör även tillse att det finns tillgång till särskilt stöd för de elever som bedöms vara i behov av detta och att de särskilda stödinsatser som sätts in följs upp och utvärderas.

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Exempel på indikatorer vid granskningen

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande

Skolinspektionens bedömning

Eleverna behöver känna till målen för undervisningen för att de ska kunna och vilja ta ansvar för sitt eget lärande. I intervjuer med elever och vid lektionsobservationerna framkommer att mål presenteras i början av varje nytt arbetsområde. För varje lektion presenteras inte några mål som har koppling till de nationella målen. Utvärdering i slutet av lektionen för att ta reda på hur eleverna tycker att det har gått görs inte.

Lärarna har planerat innehållet för lektionerna och eleverna har mycket liten möjlighet att påverka planeringen. Vid några lektioner får eleverna välja ordning på arbetsuppgifterna som ska genomföras. I intervju med lärare framkommer dock att innan ett arbetsområde ska påbörjas har läraren en diskussion med eleverna om upplägget och eleverna får komma med egna förslag till förändringar. Att eleverna bjuds in i till planering förekommer inte hos alla lärare.

Inspektörerna har sett goda exempel på när läraren involverar alla elever och att de får bidra med egna erfarenheter och reflektioner. Eleverna är oftast uppmärksamma och engagerade. De lyssnar aktivt på lärarens genomgång eller andra elevers redovisningar

Rapport

2011-03-26

8 (16)

Dnr 40-2011:1833

och arbetar koncentrerat med de enskilda arbetsuppgifterna. Detta engagemang upplevs inte på alla lektioner och läraren bjuder inte in alla elever till att ställa frågor eller bidra med egna reflektioner.

Det varierar mellan lärarna hur de använder sig av formativ bedömning² under lektionerna. Där det förekommer sker den enskilt tillsammans med eleven. Eleven kan då få konstruktiv feedback och även råd om vad som behöver utvecklas. Feedback på muntliga redovisningar vad som var bra och vad eleverna i gruppen behövde utveckla förekom hos några lärare. I en grupp fick även andra elever ställa frågor. Vid två av lektionsbesöken existerade ingen bedömning av elevernas presentationer och eleverna fick inte heller reflektera över och utvärdera det egna lärandet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* uppvisar fler svagheter än styrkor. Elevernas möjlighet till inflytande varierar mellan vilken lärare eleverna har. Det är angeläget att skolan arbetar för ett ökat elevinflytande när det gäller arbetssätt, innehåll och arbetsformer, samt ger eleverna redskap för att kunna ta ansvar för det egna lärandet. Skolan behöver även utveckla former för att ge eleverna regelbunden konstruktiv feedback och ge eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och det egna lärandet.

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Skolans övergripande arbete med läsundervisning

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling.
- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödsatser som ges
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv.
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier

² Framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna

Skolinspektionens bedömning

Skolan behöver enligt rektorn få en "modernare syn" på lärandet och läsundervisningens innehåll. Skolan behöver också arbeta med relationsfrågor och skapa ett inkluderande förhållningssätt bland personalen när det gäller elever som är i behov av särskilt stöd. Rektorn är medveten om att betygsresultaten för de senaste åren sjunkit i ämnet svenska. Skolan har under innevarande läsår schemalagt undervisningen i svenska med längre pass. Detta har medfört att lärarna har förändrat planeringen för de olika lektionstillfällena. Förändringen i lektionstid kommer att utvärderas under våren. Uppföljningar av elevernas kunskapsutveckling i ämnet svenska sker genom omdömen varje termin i samband med utvecklingssamtalet, nationella prov i årskurs 9 och betyg i årskurserna 8 och 9. Som tidigare nämnts genomfördes hösten 2010 för första gången ett DLS- test i årskurs 7 som bl.a. visade resultat på elevernas läsförståelse och läsutveckling. Detta test har sammanställts klassvis. Skolan saknar systematiska uppföljningar av elevernas läsförståelse och läsutveckling i årskurserna 8 och 9 och genomför inte heller några analyser för att utveckla läsundervisningen.

På skolan finns ett kommunbibliotek inrymt som är öppet under hela skoldagen. Biblioteket är bemannat dagligen och ger god hjälp till elever som önskar låna böcker. Personalen på biblioteket presenterar nyutkommen litteratur för de olika klasserna.

Lärarna som undervisar i ämnet svenska har utbildning för den undervisning de ska bedriva. De följer pedagogiska planeringar som gjorts för årskurserna 7–9. Lärarna i svenska är uppdelade på tre olika arbetslag. Några gemensamma ämneskonferenser för alla lärare i svenska förekommer dock inte där pedagogiska och didaktiska frågor kan diskuteras. En av lärarna i svenska deltar i ett kommungemensamt nätverk med fokus på läs- och skrivutveckling. De nya kunskaper läraren inhämtar där förs inte automatiskt vidare till övriga lärare på skolan eftersom det saknas forum. Lärarna har under de senaste åren inte fått någon kompetensutveckling i ämnet svenska. Den kompetensutveckling som genomförts har varit på egna initiativ genom bokcirklar. Någon kompetensutveckling har inte heller förekommit när det gäller datoranvändning.

I skolan finns två specialpedagoger som arbetar konsultativt. Skolan saknar speciallärare och elever i behov av särskilt stöd ska i första hand få detta av ordinarie undervisande lärare inom klassens ram. Vid enstaka lektioner finns det tillgång till en resurslärare. Elever i årskurserna 7 och 8 med specifika läs- och skrivsvårigheter har egna datorer där de har tillgång till inlästa läromedel och andra texter. Dock är skolan enligt rektorn i behov av mer modern IT-utrustning. På skolan finns en särskild undervisningsgrupp för elever som är i behov av liten grupp. Rektorn, lärare och elever uppger att de elever som är i behov av särskilt stöd inte får detta i tillräcklig utsträckning.

Rapport

2011-03-26

10 (16)

Dnr 40-2011:1833

Lärarna uppger att de inte så ofta arbetar ämnesövergripande. Det förekommer dock något temaområde i varje årskurs bl.a. tema framtid.

Sammanfattningsvis bedömer skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbetet med läsundervisning* uppvisar fler svagheter än styrkor. Rektorn behöver försäkra sig om att undervisningen i läsundervisningen utvecklas och håller en likvärdig kvalitet genom att bland annat skapa forum där lärarna i svenska kan föra pedagogiska och didaktiska diskussioner. Skolan behöver även mer systematiskt följa upp elevernas läsutveckling och ta tillvara uppföljningsresultaten för att utveckla läsundervisningen. Rektorn måste också se till att de elever som efter utredning konstateras inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås får särskilda stödinsatser i tillräcklig omfattning.

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen
- texter från digitala media
- texter producerade av lärare
- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

Skolinspektionens bedömning

På de lektioner som observerades fanns en variation av olika texttyper på grund av lektionernas skiftande karaktärer. Några lektioner innehöll elevledda redovisningar utifrån ett ämnesövergripande arbetsområde. Eleverna använde sig av texter som kombinerade både ord och bild. Texterna var elevproducerade och knöt an till andra skolämnen.

På övriga lektioner fick eleverna ta del av skönlitterära texter från olika författare, sakprosatexter och lärarproducerade arbetsbeskrivningar. Vid några tillfällen användes elevproducerade texter och texter från digitala medier.

Lärarna uppger att de använder sig av olika texter beroende på området som behandlas. I skolans grovplanering finns bl.a. läsning av sagor, fabler, science fiction, dikter,

arbetsförfattare, norsk/dansk litteratur, deckare, noveller, romaner, tidnings- och fakta-texter.

Enligt eleverna är det mest skönlitterära texter som används. Texter från internet och andra digitala medier används mycket sällan. Texter som är valda utifrån elevernas intressen, erfarenheter och behov, exempelvis hämtade från populärlitteratur eller fritidsintressen används inte heller. Vetenskapliga texter, texter från andra skolämnen, tidningsartiklar samt texter från läroböcker används ibland. Enligt enkätundersökningen som Skolinspektionen gjorde på skolan inför granskningen får eleverna i mycket ringa omfattning själva välja texter. Detta gäller även texter som klassen ska arbeta med gemensamt. Vidare enligt enkätundersökningen används aldrig eller sällan film och TV-program i undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper* uppvisar fler styrkor än svagheter. Eleverna får möjlighet att ta del av många olika texttyper dock vissa endast vid enstaka tillfällen. Skolan behöver utveckla att texterna väljs utifrån elevernas intresse, erfarenheter och behov samt att texter från internet och digitala medel används mer frekvent.

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

Skolinspektionens bedömning

Vid flera observationer framkommer att lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär. Texten presenteras i ett sammanhang och lärarna ger öppna och slutna frågeställningar som ansluter till innehållet i texten. Inspektörerna har även fått ta del av en lektion där skönlitterär text jämförs med en film. Utifrån olika frågeställningar eller vad de läst i annat sammanhang fick eleverna reflektera och jämföra.

I intervjuer med lärare och elever beskrivs hur skolan arbetar med att utveckla olika lässtrategier samt diskutera fördelar och nackdelar med dem. Det varierar mellan klasserna och årskurserna hur man arbetar med att ge eleverna olika lässituationer. I intervjuer med lärarna framkommer att de bearbetar texter med elever individuellt, i grupp eller i helklass beroende på vilken text som används vid tillfället och i vilket arbetsområde det ingår. Eleverna uppger att de oftast läser tyst och de efterlyser fler tillfällen där de kan läsa i grupp, diskutera innehållet i det de läst samt att få möjlighet att utveckla den kommunikativa förmågan.

Rapport

2011-03-26

12 (16)

Dnr 40-2011:1833

De texter som används är oftast valda av läraren. Eleverna har små möjligheter att välja texter utifrån egna intressen och erfarenheter. Det är oftast samma text som används för alla elever i klassen med undantag från skönlitterär litteratur. De elever som är i behov av särskilt stöd i årskurserna 7 och 8 får texten uppläst via dator. Dock finns det inte någon tillgång till stor variation av uppgifter som utgår från elevernas utvecklingsnivå när det gäller bearbetning av text. Vid flera av lektionerna kunde inspektörerna inte bedöma granskningsområdet eftersom lektionerna inte innehöll moment där eleverna hade möjlighet att bearbeta texter.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper* uppvisar fler styrkor än svagheter. Eleverna har bl.a. möjlighet att välja böcker och träna olika lässtrategier. Lärarna utgår dock inte i tillräcklig omfattning från elevernas intressen och erfarenheter och inte alltid heller från varje elevs behov vid bearbetning av texter.

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning
- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediers språk och funktion
- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala medier

Skolinspektionens bedömning

I de observerade lektionerna användes mycket lite digital teknik. Enligt lärarna beror detta på att utrustningsnivån på skolan är låg. På skolan finns en datasal med 12 datorer. Några klassrum är även utrustade med en eller två datorer. På skolan finns även någon bärbar projektor. På en av de observerade lektionerna fick eleverna söka information om olika författare. Utifrån de texter de valt skulle eleverna skriva ett författarporträtt. Elever i årskurs 8 presenterade sitt arbete med hjälp av powerpointpresentationer. En grupp hade spelat in en film vid ett besök i ett företag, men denna kunde inte visas eftersom skolans programvaror inte var uppdaterade.

Lärare och rektor säger i intervjuer att det saknas utrustning för att de ska kunna använda digitala medier som en naturlig del i undervisningen. De har vid enstaka tillfällen pratat om källkritik och hur eleverna ska finna verktyg för hur de kritiskt ska granska olika medier. Att ge eleverna möjlighet att genom digitala medier uttrycka

tankar och åsikter där det finns en sändare och en mottagare förekommer inte vid de observerade lektionerna. Av intervjuer med elever i årskurs 7 framkom att de inte under hela läsåret arbetat med texter från internet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap* uppvisar huvudsakligen svaga sidor. På skolan förekommer ingen undervisning där olika digitala medier används förutom informationssökning via internet vid enstaka tillfällen. Eleverna får inte undervisning om olika digitala mediers språk och funktion. Skolan behöver också utveckla och ge eleverna verktyg för hur de kritiskt kan granska olika medier.

Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper
- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen

Skolinspektionens bedömning

Enligt lärarna har man under flera år diskuterat hur elevernas läsförmåga och läsförståelse ska följas upp. Först hösten 2010 fick samtliga elever i årskurs 7 genomföra ett DLS-test där bl.a. avkodning och läsförståelse testades. Detta test kommer att följas upp när eleverna går i årskurs 8 och 9. Resultat från testet sammanställdes klassvis och de slutsatser lärarna kunde dra var att ett stort antal elever hade bristande läsförmåga. För dessa elever som har stora utvecklingsbehov har skolan inte startat några läsgrupper eller gjort andra riktade insatser och eleverna säger i intervjuer att de sällan eller aldrig får läsa högt för någon vuxen. Elever med dyslexi har möjlighet att få texter upplästa genom att läraren i förväg lägger in dessa texter på elevernas dator. Detta är dock tidskrävande och sker inte alltid.

I årskurs 9 används nationella ämnesprov. Resultaten sammanställs och elever som visar låga resultat på läsförståelse har möjlighet till lästräning med en resurslärare. Analyser av nationella ämnesprov saknas och i kvalitetsredovisningen redovisas endast skillnader mellan slutbetyg och nationella ämnesprov. Eleverna säger i intervjuer att de vid ett fåtal tillfällen fått utvärdera undervisningen i svenska. Dialog och samverkan mellan lärarna förekommer endast sporadiskt och handlar mer om genomförandet av ett arbetsområde än om vad som kan utvecklas i undervisningen för att eleverna ska nå högre resultat.

Rapport

2011-03-26

14 (16)

Dnr 40-2011:1833

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* uppvisar fler svagheter än styrkor. Skolan behöver kontinuerligt följa upp elevernas resultat i svenska och elevernas läsutveckling för att skapa en likvärdig undervisning och en högre kvalitet. Analys av nationella ämnesprov och tester bör utvecklas för att identifiera åtgärder som leder till högre måluppfyllelse. Skolan bör även ifrågasätta och diskutera undervisningens innehåll och tillsammans komma fram till pedagogiska och didaktiska förändringar som gynnar elevernas kunskapsutveckling.

Bakgrundsuppgifter om Hultdalsskolan

Hultdalsskolan är en 7–9-skola som ligger i samhället Åby i Norrköpings kommun. Skolan består av en skolenhet och för ledningen ansvarar en rektor som till hjälp har en biträdande rektor. Personal och elever är uppdelade i tre horisontella arbetslag. Varje arbetslag har en arbetslagsledare som ingår i ledningsgruppen tillsammans med rektor och biträdande rektor. Förutom ledningsgruppen finns ett elevhälsoteam, ett trygghets-team, ett elevråd, ett fackligt samverkansråd och Hultdalsrådet som består av föräldrar från olika klasser.

På skolan finns även en fritidsgård som är bemannad under skol- och kvällstid. Skolbyggnaden inrymmer också ett välutrustat kommunbibliotek som eleverna har tillgång till dagtid.

På skolan går det totalt 290 elever. Personalen består av 37 personer.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Struktur och organisation

Individanpassning, variation och utmaning

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet/risk är att inspektörerna får se

Rapport

2011-03-26

16 (16)

Dnr 40-2011:1833

en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte någon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas.

Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare kort före och efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också vara ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som specialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun.

Fakta och frågor till undervisande lärare inför och efter lektionen

Skola:		Lärare:	M/K
Kommun:		Eventuell resurslärare:	J/ N
Lektion:	Lektionens längd:	Lärarytelse:	J/ N
Årskurs:		Lärarerfarenhet (år):	
Lektionens mål/syfte (koppling till kursplanemål):		Ämnesutbildning i svenska	J/ N
		Kompetensutveckling inom ämnet under de senaste två åren	J/ N
		Åldersblandad grupp:	J/ N
		Antal elever i klassen	...
Lektionens kontext (del i tema etc.):		Antal närvarande elever	...
		Finns det elever som riskerar att inte nå målen	J/ N
Planerade aktiviteter och material:		Antal elever med åtgärdsprogram/anpassningar	...
		Antal elever med annat modersmål än svenska	...
Har lektionsplaneringen ändrats inför vårt besök?			
Var det en typisk lektion?			
Vilka tankar har du kring lektionens innehåll och form i efterhand?			
Ser du behov av ett annat lektionsupplägg i något avseende?			
Inspektörernas namn:			

Gruppsammansättning

Hur stor del av lektionen, i procent, används till följande aktiviteter

(Eftersträva att procenttalet blir 100 %)

Grupp fördelning		Procent av lektionstiden
A	Undervisning i helklass (t.ex. genomgång av läraren, lärarledd diskussion, klassdiskussion)	... %
B	Eleverna arbetar parvis eller i smågrupper	... %
D	Eleverna arbetar individuellt	... %

Kursplanefokus

Vilka är lektionens viktigaste fokusområden? Hur många procent av lektionstiden fokuserar på nedanstående kursplaneområden?

(Summan av alla procentsatser får överstiga 100 % eftersom de kan gå i varandra)

Lektionens innehåll		Kursplane-fokus	Procent av lektionstiden
A	Läsa och skriva	☐	
B	Tala, lyssna och samtala	☐	
C	Berättande texter och sakprosatexter	☐	
D	Språkbruk	☐	
E	Informationssökning och källkritik	☐	
	Annat innehåll. Exempel: ...		

Effektiv tid

Hur stor andel av den totala lektionstiden ägnades åt följande:

A	Upprätthålla ordningen (dvs. förlorad tid vid disciplinära problem)	_____ %
B	Organisation (dvs. otydliga instruktioner som måste repeteras, förlorad tid vid utdelning av material, övergångar mellan lektioner, övergångar mellan lektionsinslag) eller administration (närvarokontroll, allmän skolinfo etc.)	_____ %
C	Effektiv undervisningstid	_____ %
D	Kunskapsuppföljning i form av skriftliga prov eller tester (ingår i effektiv undervisningstid – här anges dock andel av den totala lektionstiden)	_____ %

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

A. Undervisningens allmänna kvaliteter

1= huvudsakligen svagt

2= fler svaga än starka sidor

3= fler starka än svaga sidor

4= huvudsakligen starkt

0= går inte att värdera, inte relevant

i sammanhanget

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
A 1. Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö Sammanfattande bedömning:	1	... skapar en positiv atmosfär		a) ... talar till eleverna på ett positivt sätt b) ... visar värme och empati mot alla elever c) ... skapar ett tillåtande klimat och ser till att eleverna känner sig trygga d) ... ser till att eleverna vågar ta risker och göra försök misstag se som tillfällen till lärande
	2	... bemöter eleverna med respekt och främjar respekt mellan eleverna		a) ... lyssnar på vad eleverna har att säga, låter eleverna tala till punkt b) ... bemöter elevernas åsikter med intresse, allvar och respekt och tar det som utgångspunkt för att utveckla gemensam kunskap c) ... uppmuntrar eleverna att lyssna på varandras åsikter med intresse, allvar och respekt d) ... ingriper vid nedsättande uttryck mellan elever, negativa kommentarer, suckar, blickar etc.
	3	... har positiva förväntningar på eleverna och stöttar deras självförtroende		a) ... ger konstruktiv feedback på elevernas inspel och ansträngningar b) ... uppmuntrar eleverna att göra sitt bästa och att pröva sina upplevda gränser c) ... visar positiva förväntningar på elevernas förmåga d) ... värdesätter och visar respekt för alla elevers arbetsinsatser
	4	... skapar motivation inför olika aktiviteter		a) ... bidrar till positiva förväntningar, nyfikenhet, handlingsberedskap hos eleverna b) ... använder gester, mimik, illustrerande bilder eller anknyter till annat för att engagera eleverna

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
A 2. Struktur och organisation	5	... genomför en genomtänkt lektionsstart		a) ... välkomnar eleverna och gör en tydlig lektionsstart b) ... presenterar aktiviteterna som ska ske under lektionen c) ... anger syftet med aktiviteterna och lärandemålen för lektionen d) ... sätter in lektionen i ett större sammanhang, gör en koppling till tidigare lektioner eller till andra ämnesområden

Läsundervisningen inom ämnet svenska i åk 7–9.

Sammanfattande bedömning:	6	... genomför en välstrukturerad lektion		a) ... ger lektionen ett logiskt flöde där uppgifter tydligt hör ihop med inledande genomgångar och lärandemål b) ... säkerställer tillräcklig variation mellan lärarledda genomgångar och elevaktivitet
	7	... ger tydliga förklaringar och instruktioner		a) ... förklarar hur enskilda moment och uppgifter hör ihop med lektionens lärandemål b) ... skapar tydliga strukturer för såväl enskilt arbete som grupparbeten c) ... använder ett språk eleverna förstår och som inte skapar förvirring bland eleverna d) ... använder olika hjälpmedel och exempel från vardagslivet för att förtydliga
	8	... kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner		a) ... ställer utvecklande frågor för att få en bild av elevernas förståelse b) ... låter någon elev inför hela klassen eller elever gruppvis summera kontentan c) ... går runt bland eleverna/grupperna för att fånga upp deras förståelse
	9	... gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut		a) ... avslutar lektionen på ett planerat sätt b) ... gör en sammanfattning av lektionsinnehållet c) ... gör en anknytning till nästa lektion eller något annat relevant sammanhang

Indikator: Läraren ...		Värde	Goda exempel: Läraren ...
A 3. Individanpassning, variation och utmaning	10	... anpassar undervisning till elevgruppen	a) ... ger förklaringar och instruktioner på ett konstruktivt och ändamålsenligt sätt utifrån elevernas behov b) ... ser till att eleverna får uppgifter som är utmanande inom deras "närmaste utvecklingszon" c) ... ger möjlighet för elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås att arbeta med mer utmanande uppgifter eller med fördjupande material d) ... ger relevant material till enskilda elever med lägre prestationsnivå eller långsammare inlärningstakt
Sammanfattande bedömning:	11	... skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet	a) ... ställer öppna frågor där svaret inte är givet b) ... hjälper eleverna att utveckla sina utsagor med hjälp av uppföljande frågor c) ... använder sig undantagsvis av korta kontrollfrågor eller fråga-svarsmönster (dvs. mönster som inte gynnar elevernas förståelse eller kunskapsutveckling)

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

	12	... ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant		a) ... ser till att det inte är någon osäkerhet om när och hur eleverna kan få hjälp med sitt arbete under lektionen b) ... ger elever som behöver det, möjlighet att träna extra, förbereda eller efterarbeta c) ... ger eleverna tillgång till de hjälpmedel de behöver
--	----	---	--	---

Observera att de goda exemplen utgår från eleverna i delen A4.

Elevernas aktivitet speglar lektionens kvalitet.

Indikator: Läraren...			Värde	Goda exempel: Eleverna...
A4 Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward Sammanfattande bedömning:	13	... involverar alla elever		a) ... får möjlighet att svara på frågor, lämna synpunkter och komma med förslag b) ... får möjlighet att bidra med egna erfarenheter och reflektioner c) ... ges talutrymme även om de tillhör de sk "tysta" eleverna d) ... ges möjligheter att reflektera, i grupp eller enskilt, innan de ger svar på en fråga
	14	... ger eleverna möjligheter till inflytande och eget ansvar		a) ... elevernas frågor och uttryckta intressen bemöts med lyhördhet från lärarens sida och tillåts styra undervisningens innehåll b) ... ges möjlighet att planera det egna arbetet c) ... ges möjlighet att välja bland uppgifter med olika innehåll inom det aktuella kunskapsområdet d) ... ges möjlighet att använda olika arbetssätt
	15	... skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang		a) ... är uppmärksamma och engagerade b) ... ställer frågor, svarar på frågor c) ... lyssnar aktivt på lärarens genomgång eller andra elevers redovisningar d) ... bidrar med kunskaper och reflektioner som uppmärksammas och används e) ... arbetar med enskilda uppgifter på ett koncentrerat sätt f) ... tar aktiv del i gruppaktiviteter och har strukturer för detta
	16	... använder sig av formativ bedömning under lektionen		a) ... får konstruktiv och uppgiftsorienterad feedback b) ... får en guidning i vad som behöver utvecklas för att nå lärandemålen

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

	17	.. ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande		a) ... får samtala med läraren och andra elever om lärandet i undervisningen b) ... får samtala med läraren och andra elever om arbetsprocesserna a) ... får själva reflektera över och utvärdera sitt lärande
--	----	--	--	--

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

B. Ämnesspecifika kvaliteter

1. Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

B.1. Vilka av följande texter används under lektionen?		Inspektörens kommentarer
Skönlitteratur för ungdomar och vuxna (kursplanen i svenska 2011)		
Sakprosatexter. Beskrivande, förklarande, utredande, instruerande och argumenterande texter, till exempel tidningsartiklar, vetenskapliga texter, arbetsbeskrivningar och blogginlägg (kursplanen i svenska 2011)		
Texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter, till exempel tv-serier, teaterföreläsningar och webbtexter (kursplanen i svenska 2011)		
Kombination av olika texttyper, till exempel informerande texter med inslag av argumentation (kursplanen i svenska 2011)		
Texter från läroböcker		
Texter från andra skolämnen		
Texter från eller via olika digitala medier		
Elevproducerade texter		
Lärarproducerade texter		
Texter valda utifrån elevernas intressen, erfarenheter och behov. Exempelvis hämtade från populärkultur eller fritidsintressen.		
Texter med ett autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet		
Andra exempel:		

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

2. Får eleverna bearbeta/arbete med de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
B.2. Bearbetning	1	... anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär		a) ... ger texten ett sammanhang b) ... ger texten ett sammanhang genom olika gestaltungsformer exempelvis, bilder, film, drama etc. c) ... går i förväg igenom innehållet i texten i helklass eller i smågrupper d) ... går igenom textens syfte, struktur och mottagare e) ... går igenom nya ord som kommer att finnas i texten och eleverna får arbeta med dessa på olika sätt. f) ... ger eleverna både öppna och slutna frågeställningar som ansluter till innehållet i texten. g) ... skapar ett flerstämmigt klassrum, dvs. ger eleverna möjlighet till att uttrycka tankar, åsikter om texterna h) ... låter eleverna reflektera över och jämföra det de läst med andra saker de upplevt eller läst om i andra sammanhang i) ... använder texten som en del i ett ämnesövergripande arbete j) ... ger eleverna möjlighet att vara produktiva i relation till texten

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

Sammanfattande bedömning:	2	... ger eleverna förutsättningar att utveckla lässtrategier		a) ... ger eleverna möjlighet att utforska olika sätt att läsa texter, olika lässtrategier (översikts-, sök- samt djupläsning) samt diskutera fördelar och nackdelar med dem Andra exempel: _____ b) ... ser till att eleverna diskuterar och beskriver varför en text är bra eller dålig, lätt eller svår att läsa osv. utifrån någon eller alla av aspekterna form, funktion och innehåll c) ... ser till att eleverna är medvetna om ämnesspråk och textgenrer i olika ämnen (t.ex. berättande, argumenterande, instruerande, beskrivande och utredande) d) ... ger eleverna möjlighet till olika lässituationer, läraren läser högt, eleverna läser högt, tystläsning, eleverna läser i grupper etc. e) ... läsundervisningen främjar den kommunikativa förmågan
	3	... utgår från elevernas intressen och erfarenheter		a) ... beaktar elevernas olika intressen och erfarenheter b) ... väcker nyfikenhet/skapar motivation för att läsa texten utifrån elevernas intressen och erfarenheter c) ... förser eleverna med texter som eleverna kan relatera till verkliga livet (populärkultur, fritidsintressen) Exempel:
	4	... utgår från elevernas behov vid bearbetning av text		a) ... ser till att elever har tillgång till stor variation av uppgifter utifrån elevens utvecklingsnivå b) ... anpassar moment i texten till olika elevers sätt att lära c) ... tillhandahåller olika verktyg för att stödja läsprocessen och minska uppgiftens komplexitet. Exempelvis ljudband (kombinerar läsa och lyssna), drama, rollspel, film, video samt bildstudium Andra exempel: d) ... gör särskilda insatser för elever som behöver mer hjälp e) ... utmanar eleverna

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

3. Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Indikator: Läraren ...			Värde	Goda exempel: Läraren ...
B.3. Digitala medier	5	... använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning		a) ... ger eleverna möjlighet att söka information via olika media b) ... ger eleverna möjlighet att bearbeta text hämtad från olika media c) ... ger eleverna möjlighet att bearbeta text med hjälp av olika media d) ... ger eleverna möjlighet att välja ut texter utifrån olika medier e) ... ger eleverna möjlighet till att uttrycka tankar, åsikter, där det finns en sändare och mottagare genom olika medier (chat, bild, drama, film, musik etc.) f) ... ger eleverna möjlighet till att kritiskt granska och värdera olika källor och budskap g) ... arbetar med ovanstående i ett dialogiskt klassrum h) ... gör ovanstående i samarbete med andra ämnen
	6	... ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediers språk och funktion		a) ... går igenom olika mediers språk och hur de påverkar oss b) ... ser till att eleverna är medvetna om vilken funktion de olika medierna har
	7	... ger genom undervisningen eleverna möjlighet att söka information samt verktyg för hur de kritiskt ska kunna granska olika medier		a) ... ger eleverna verktyg för att kritiskt kunna granska och värdera olika källor och budskap. b) Eleverna får lära eleverna sig (eller öva på?) hur man söker information i digitala medier c) Eleverna får lära sig (eller öva på?) att sovra i stora informationsmängder d) Eleverna får lära sig att pröva källors tillförlitlighet.

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

C. Användning av IT-verktyg i undervisningen

1. Vilka typer av IT-verktyg används under lektionen?

Sätt ett kryss i JA-kolumnen om angivet verktyg används under lektionen. Notera att begreppet "IT-verktyg" används om såväl teknisk utrustning som programvaror eller viss användning av sådan. Ange under "kommentarer" om verktyget finns i klassrummet/undervisningslokalen utan att användas.

C 1. Vilken typ av IT-verktyg används under lektionen?	JA	Inspektörens kommentarer
Dator (ange i kommentarfältet om det är fråga om 1 dator per elev; 1 dator delas på flera elever; endast 1 dator används i klassrummet)		
Interaktiv skrivtavla (t.ex. Smartboard)		
Dataprojektor		
Läsplattor (t.ex. avsedda för läsning av e-böcker)		
Pekplatta/surfplatta, smartphone, mobiltelefon		
Digitalkamera (stillbilds- och/eller filmkamera)		
GPS-enhet		
Mail, chat, sociala nätverk		
Övriga Internettjänster		
Data- eller TV-spel		
Pedagogiska applikationer (digitala lärresurser särskilt utformade för att användas i undervisning)		
E-böcker		
Annat, vad:		

2. Vad används IT-verktygen till?

Sätt ett kryss i JA-kolumnen om angivet användningsområde förekommer under lektionen. Notera att begreppet "Information" nedan används som en övergripande term för till exempel text eller bild – allt det innehåll som hanteras under lektionen. Alternativen är inte ömsesidigt uteslutande. Förtydliga gärna med en kommentar.

C 2. Vad används IT-verktygen till?	JA	Inspektörens kommentarer
Elever <i>presenterar</i> information – t.ex. text, bilder, ljud, visualiseringar.		

Läsundervisningen inom ämnet
 svenska i åk 7–9.

Elever <i>tar del av</i> information (läsa, titta, lyssna) – t.ex. text, bilder, ljud, visualiseringar – på egen hand eller som presenteras av läraren/annan		
Elever <i>skapar</i> information (till exempel texter, bilder, filmer eller ljudfiler)		
Elever <i>bearbetar</i> information (till exempel strukturerar, redigerar, kommenterar, mäter, analyserar, gör beräkningar)		
Elever <i>söker</i> information på internet eller i någon annan samling av data (t.ex. en databas som bibliotekskatalogen)		
Elever <i>delar, sprider, publicerar</i> information (gör informationen tillgänglig för andra genom att till exempel lägga ut den på internet)		
Elever <i>ger eller tar emot feedback eller gör egenbedömning</i> , t.ex. kommenterar eget eller andras arbete		
Elever <i>använder pedagogiska applikationer för ämnesrelaterade övningar</i> inriktade på färdighetsträning, inlärnin g av fakta eller fördjupad förståelse (t.ex. simuleringsprogram, språkprogram etc.)		
<i>Ämnet, vad:</i>		

Obs! Bedömningarna nedan ska relateras till **de situationer och moment** där **någon form av IT-verktyg används**. Om **inga IT-verktyg används under lektionen** anges värdet **0** för **samtliga indikatorer**. I övrigt görs värderingen enligt samma skala som används i värderingen av de allmänna och ämnesspecifika undervisningskvaliteterna. (Vi har valt att inte följa It-projektets värderingsskala utan den skala vi startade projektet med, se sidan 4).

3. Används IT-verktyg på ett sätt som stödjer elevernas lärande?

Indikator: Användningen av IT-verktyg			Värde	Goda exempel: Eleverna
C 3. Stöd i lärandet	1	... tydliggör lektionsinnehållet		... ges möjlighet att ta till sig och förstå innehållet på olika sätt. ... får genom visualiseringar eller kombination av text, ljud och bild möjlighet till en djupare förståelse. ... får möjlighet att öva på svåra moment. ... får möta innehållet i olika kontexter.
	2	... underlättar individanpassning av undervisningen		... får möjlighet att arbeta i sin egen takt. ... får möjlighet att välja olika svårighetsgrad på uppgifterna. ... får möjlighet att välja uppgifter utifrån intresse. ... får möjlighet att välja mellan olika arbetssätt.

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

Sammanfattande bedömning:	3	... främjar elevernas motivation och engagemang		... arbetar aktivt med sina uppgifter. ... kommer med egna idéer om arbetssätt och innehåll. ... får tillfälle att använda sina olika förmågor och kunskaper. ... får möjlighet att utgå från eller dra nytta av sina egna erfarenheter.
	4	... främjar elevernas delaktighet och samarbete		... har möjlighet att visa sina kunskaper och förmågor på sätt som passar den enskilda eleven (muntligt, skriftligt, demonstration, film, Internet etc.). ... delar spontant med sig av egen och tar del av andras kunskap och idéer. ... har möjlighet att ta egna initiativ och hitta egna lösningar. ... samarbetar för att lösa uppgifter.
	5	... främjar kommunikation och återkoppling		... får direkt återkoppling på det de gör. ... kommunicerar med varandra och med läraren kring innehållet och arbetsuppgifterna. ... utbyter feedback elever och elever-lärare emellan. ... får möjlighet att kommunicera kring sitt arbete även med världen utanför klassrummet.
Kommentar:				

4. Används IT-verktyg på ett sätt som stödjer utvecklingen av elevernas digitala kompetens?

Indikator: I samband med användningen av IT-verktyg får eleverna		Värde	Goda exempel: Läraren uppmärksammar eleverna på
C 4. Stöd i utvecklingen av digital kompetens	6	... kunskap om strategier och verktyg för informationssökning	... olika tillvägagångssätt för att leta information genom Internet. ... skillnaderna mellan olika typer av information (subjektiva påståenden, vetenskapliga rön, debattinlägg, samhällsinformation etc.). ... att information kan ha olika relevans i olika sammanhang.

Läsundervisningen inom ämnet
svenska i åk 7–9.

Sammanfattande bedömning:	7	... stöd att utveckla ett kritiskt förhållningssätt		... att man bör fundera på var informationen kommer från och vem som har skapat den. ... att man bör fundera över i vilket syfte informationen har skapats och spridits. ... att man bör undersöka om det finns alternativa åsikter om/beskrivningar av den information som presenteras.
	8	... reflektera över etik och förhållningssätt på Internet och i övrig användning av informationsteknik		... att lagar och regler gäller även för det man gör på Internet, med sin mobiltelefon etc. ... problematiken kring yttrandefrihet eller förtal och hets mot folkgrupp. ... problematiken kring upphovsrätt. ... konsekvenserna av kränkningar på Internet/via mobiltelefon (t.ex. ökad spridning och vad det kan innebära för den drabbade).
	9	... reflektera över frågor som rör informationssäkerhet		... vikten av att spara sin information på ett säkert sätt (t.ex. göra backup, skydda med lösenord). ... vikten av att skydda lösenord. ... att man måste vara försiktig med att publicera privata uppgifter på Internet. ... att det man gör på Internet kan spåras.
	10	... kunskap om teknikens användningsområden, risker och möjligheter		... hur man använder verktyget i den aktuella situationen. ... verktygets andra möjliga användningsområden. ... eventuella risker och svårigheter med det verktyg som används.
Kommentar:				

